

κρίθησαν.....» (Πέτρος). Ὡστε οὐδόλως ἀδικοῦνται. (ἀκολουθεῖ)

ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου)

Τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι ὁ ζωογόνος καὶ ζωηπάροχος, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ πνευματικοῦ κόσμου ἀἴη, καὶ ὁ ἠθικὸς ἐκεῖνος ἥλιος ὅστις διαχέει ζωὴν, φῶς καὶ θερμότητα. Τὸ Εὐαγγέλιον ἀνέστησεν ἐκ τοῦ τάφου κοινωνίας καὶ ἔθνη καὶ ἐξημέρωσε καὶ ἐξεπολίτισε τὰ νῦν ἐπὶ τῆς σκηπῆς τοῦ κόσμου εὐρισκόμενα καὶ μεγαλοφυεῖντα ἔθνη. Τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι ὁ μέγας ποταμὸς ὅστις πελαγίζων καταρδεύει τὰς ψυχὰς τῶν πιστευόντων καὶ οὕτω γονιμοποιεῖται ὁ ἅγιος τῆς ἠθικῆς σπόρος. Τὸ Εὐαγγέλιον ἀνέπτυξε τὰς μεγάλας ἠθικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀληθείας αἵτινες ἀνεγέννησαν τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἠῤῥησε τὸ μεγαλειῶδες δένδρον τῆς ἀνθρωπίνης ἐξημερώσεως ὑπὸ τὴν ἀναφυκτικὴν τοῦ ὁποῦ οὐκ ἀναπαύεται σήμερον σύμπασα ἡ πεπολιτισμένη ἀνθρωπότης. Ὁ ἀνθρώπος ἄνευ Χριστοῦ εὐρίσκειται μέσα εἰς βαθὺν ἔρεβος. Εἶναι κάλαμος ὑπὸ ἀνέμον σαλευόμενος. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ ἀκρογωνιαίος τῆς ἀνθρωπότητος λίθος. Τὰ ἔθνη ἄνευ τοῦ Χριστοῦ πίπτουν καὶ μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐγείρονται. Ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀσύλληπτος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ διανοίᾳ καὶ ἀκαταγώνιστος. Ἡ ἀδέκαστος Ἱστορία μαρτυρεῖ ὅτι τὰ ἔθνη τὰ προσβληθέντα ὑπὸ τῆς μολυσματικῆς τῆς διαφθορᾶς νόσου ἔπεσαν, ἠνωρθώθησαν δὲ καὶ ἔλαβον νέας δυνάμεις εὐθύς ὡς ἐπλησίασαν καὶ πάλιν τὸν Χριστὸν ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς. Ὡστε ὁ Χριστὸς εἶναι Σωτὴρ ὅχι μόνον ὑπὸ ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐποψιν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἔθνη καὶ κοινωνικὴν τοιαύτην.

Ἡ θρησκεία εἶναι ἔμφυτος τῷ ἀνθρώπῳ. Εἶναι ἀπόρροια καὶ ἀνάγκη τῆς πνευματικῆς ἡμῶν φύσεως. Εἶναι ἐνδείξεις τῆς ἐνδεΐας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἐν τῷ Θεῷ ἀναπαύσεως. Μετὰ τῆς θρησκείας συνδέεται ἀναποσπάστως καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ ὁ ἠθικὸς βίος τῶν ἀνθρώπων. Ὅσοι καθαρότερα καὶ ἀγνωτέρα εἶναι ἡ θρησκεία καὶ ἡ ἐκδήλωσις ταύτης, ἡ λατρεία, τόσο καθαρότερος καὶ πνευματικώτερος εἶναι καὶ ὁ πνευματικὸς βίος τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ ἥλιος τῶν πνευμάτων καὶ ἡ πηγὴ τοῦ ἀληθοῦς τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Διὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ Θεῷ ἀναπτύσσονται αἱ ἠθικαὶ καὶ πνευματικαὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁρμαί. Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ ἠθικοῦ νόμου. Ἡ ἀληθὴς ὁμῶς περὶ Θεοῦ ἰδέα ἐσκοτίσθη ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς ἱστορίας καὶ τὰ πάθη τοῦ ἀνθρώπου ἡμαῦρσαν τὴν ἰδέαν ταύτην ἥτις φυσικῶς ὑπάρχει ἐγκατεσπαρμένη εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Ὅθεν τὸ δεινὸν τῆς πολυθείας νόσημα παλαιόθεν ἐνσκήψαν ἐπὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος κατεβίβρωσκεν αὐτὸ ἠθικῶς καὶ κατεῖχε δέσμιον ἐν τῇ πλάνῃ ἐπὶ χιλιετηρίδος ὀλοκλήρους.

N. Π.

Ἄρχιμ. ΔΙΟΝ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ Α' ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΗΣ ΡΟΥΘ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου).

Ἡ Νωεμίν, ἐπειδὴ, φαίνεται, ἐσκέφθη ὀρμώτερον, ὅτι ὡς ἄποροι καὶ ἀπροσάτευτοι γυνὴ, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ζήσωσι τρεῖς γυναῖκες, μηδὲ ἐλάχιστον ἔχουσαι πόρον ζωῆς, διὰ τοῦτο ἐνόμισε καλὸν νὰ προτρέψῃ τὰς νύμφας αὐτῆς νὰ ἐπιστρέψωσι, λέγουσα πρὸς αὐτὰς μετὰ μητρικῆς στοργῆς καὶ πολλῆς συμπαιδείας: Θυγατέρες μου, ἀφήσατε ἐμὲ καὶ ἐπιστρέψατε ἐκάστη εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μητρὸς αὐτῆς, ὅπου θὰ εὕρητε προστασίαν καὶ στήριγμα. Διὰ τὴν νὰ κοπιᾶσθε ἀνωφελῶς καὶ νὰ ἀκολουθήσθε γυναῖκα πτωχὴν καὶ καταλειμμένην ὡς ἐμὲ, ἡ ὁποία δὲν δύναται νὰ δώσῃ εἰς ὑμᾶς οὐδεμίαν βοήθειαν ἢ προστασίαν. Εὐχαριστῶ ὑμᾶς θυγατέρες μου, διὰ τὴν πολλὴν ὑμῶν πρὸς ἐμὲ ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην. Κύριος ὁ Θεὸς μου τὸν ὁποῖον ἀπὸ καρδίας λατρεύω, εἶθε νὰ ἐλέησῃ καὶ προστατεύσῃ ὑμᾶς καθὼς ὑμεῖς ἠλεήσατε καὶ μετ' ἀγάπης προσηέχθητε πρὸς τοὺς τελευτήσαντας συζύγους ὑμῶν καὶ προσφιλεῖς υἱοὺς μου. Εὐχομαι ἀπὸ μέσης ψυχῆς καὶ καρδίας νὰ ἀνταμείψῃ πλουσίως τὴν ἀθωότητα τῆς καρδίας ὑμῶν. Καὶ ἐπειδὴ ἀμφοτέραι εἰσθε εἰσέτι νέαι τὴν ἡλικίαν, εὐχομαι νὰ εὕρητε ἀνάπαυσιν καὶ προστασίαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός, τὸν ὁποῖον ἐκάστη ἐξ ὑμῶν ἠθέληεν ἐκλέξει ὡς σύζυγον, ἀντὶ τῶν ἀποθανόντων υἱῶν μου. Εἶθε Κύριος ὁ Θεὸς νὰ εὐλογήσῃ ὑμᾶς. Ταῦτα λέγουσα συγκεκινημένη ἡ Νωεμίν καὶ προτρέπουσα μετὰ δακρῶν τὰς νύμφας τῆς νὰ ἐπιστρέψωσιν, ἐνηγκαλίσθη καὶ κατεφίλησεν αὐτάς. Ἴδου ἐγκάρδιος μητρικὴ στοργὴ καὶ ἀγάπη εὐσεβοῦς καὶ ἐναρέτου πενθερᾶς πρὸς τὰς ἀγαθὰς νύμφας αὐτῆς. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμήν ἡ Νωεμίν ἐνηγκαλίζετο καὶ κατεφίλει αὐτὰς διὰ νὰ τὰς ἀποχαιρείσῃ, ἡ Ὁρφά καὶ ἡ Ρουθ, χύνουσαι δάκρυα, ἐφώναζον κλαίουσαι καὶ λέγουσαι. Δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλίπωμεν, μήτηρ, μετὰ σοῦ θὰ ἔλθωμεν εἰς τὸν λαόν σου. Εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρὸς ἡμῶν δὲν θὰ εὐρωμέν τι ἀντάξιον τῆς μητρικῆς σου πρὸς ἡμᾶς στοργῆς καὶ ἀγάπης! «Μετὰ σοῦ ἐπιστρέφομεν εἰς τὸν λαόν σου». Ἴδου βαθύτατος σεβασμὸς καὶ ἄ-

δολος ἀφοσίωσις νυμφῶν πρὸς τὴν Πενθερὰν αὐτῶν. Τί δὲ τότε εἶπεν ἡ Νωεμίν;

«Καὶ εἶπε Νωεμίν. Ἐπιστράφητε δὲ θυγατέρες μου, καὶ ἴνα τί πορεύεσθε μετ' ἐμοῦ; μὴ ἔτι μοι υἱοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ μου, καὶ ἔσονται ὑμῖν εἰς ἄνδρας;»

Ἡ ἀπόφασις τῆς Νωεμίν, ὅπως πείσῃ τὰς νύμφας τῆς νὰ ἐπιστρέψωσιν, ἦτο σταθερὰ καὶ δὲν μετετρέπη οὔτε διὰ τῶν δακρύων οὔτε διὰ τῶν κλαυθμῶν τῆς Ὁρφᾶ καὶ τῆς Ρούθ. Ἡ ἁγία Γραφή ἀπεισιώπησε τὴν ἀφορμὴν τῆς σταθερότητος αὐτῆς. Ἴσως δὲ μία καὶ ἡ κυρία ἀφορμὴ εἶναι αὕτη, ὅτι αἱ νύμφαι αὐτῆς ἦσαν ἀλλόφυλοι καὶ πρὸ παντὸς ἀλλόθρησκοι, ἀγνωοῦσαι τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ λατρεύουσαι τὰ εἰδῶλα. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Νωεμίν ἐπαναλαμβάνει τὰς προτροπὰς πρὸς ἀμφοτέρας τὰς νύμφας αὐτῆς, ἀποδεικνύουσα ὅτι οὐδὲν συμφέρον τοῦ λοιποῦ δύνανται νὰ ἔχωσι μετ' αὐτῆς. Ἐπιστρέψατε λοιπὸν ἐπαναλαμβάνει ἡ καλὴ Νωεμίν, ἐπιστρέψατε, θυγατέρες μου, καὶ μὴ με ἀκολουθήσητε περαιτέρω· ἐπιθυμῶ νὰ ἐπανεέλθητε εἰς τοὺς κόλπους τῶν πατρικῶν ὑμῶν οἰκογενειῶν, διότι τί δύνασθε νὰ ἐλπίζητε τοῦ λοιποῦ παρ' ἐμοῦ; «Καὶ ἴνα τί πορεύεσθε μετ' ἐμοῦ»; Ἐγὼ ἀπέκτησα δύο μόνον υἱούς, τοὺς ὁποίους ὑμεῖς ἐλάβετε, ὡς συζύγους. καὶ τοὺς ὁποίους εἶχομεν τὴν ἀτυχίαν νὰ ἀπολέσωμεν, μᾶλλον δὲ ἐπέτρωτο κατὰ τὸ θεῖον θέλημα νὰ στερηθῶμεν αὐτῶν τόσον προῶρος, ὑμεῖς μὲν ὡς σύζυγοι αὐτῶν, ἐγὼ δὲ ὡς μήτηρ. Μετὰ τὴν στέρροσιν ταύτην μήπως ἔτι νομίζητε ὅτι εἶμαι εἰς ἡλικίαν νὰ ἀποκτήσω καὶ ἄλλα τέκνα; «Μὴ ἔτι μοι υἱοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ μου καὶ ἔσονται ὑμῖν εἰς ἄνδρας;» Οὐχὶ βεβαίως. Τοιοῦτό τι καὶ τοιαύτη ἐλπίς δὲν ὑπάρχει πλέον. «Ἐπιστράφητε δὴ, θυγατέρες μου, καὶ ἴνα τί πορεύεσθε μετ' ἐμοῦ;»

Το αὕτη εἶναι ἡ θαυμασία ἀπλότης τῶν ἡθῶν τοῦ καιροῦ ἐκείνου! Τοιαύτη ἡ στοργὴ καὶ ὁ σεβασμὸς, τὰ ὁποῖα ἔτρεφον καὶ αὐταὶ αἱ ἀλλόφυλοι καὶ ἀλλόθρησκοι νύμφαι πρὸς τὴν Ἑβραϊαν πενθερὰν αὐτῶν! Τοιαύτη ἡ φιλοστοργία τῆς πενθερᾶς πρὸς τὰς ἀπορφανισθείσας νύμφας αὐτῆς! Δικαίως λοιπὸν θαυμάζουσι καὶ ἐξαίρουσι τὴν ἀγνότητα τῶν ἡθῶν καὶ τὴν εἰλικρινείαν τῆς καρδίας αὐτῶν οὐ μόνον οἱ πιστοὶ καὶ εὐσεβεῖς ἐρημνευταὶ καὶ ἀγαγῶνται τῶν Ἀγίων Γραφῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσεβεῖς καὶ ἄπιστοι, ὡς ἐδώκαμεν ἀνωτέρω τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν. Οἱ τελευταῖοι οὔτοι ὁμολογοῦσιν εἰλικρινῶς, ὅτι ἐπὶ τοῦ καιροῦ αὐ-

ΣΤΗΛΗ ΔΙΗΓΗΜΑΤΩΝ Ἡ ΣΑΝΙΣ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ

Πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν ἐν πλοῖον ἐναυάγησεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀγγλίας. Πάντες ἐπνίγησαν ἐκτὸς ἐνὸς μικροῦ ναυτόπαιδος ὅστις ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθη πλαῖον ἐπὶ ἡμέρας καὶ στιγρίζομενος ἐπὶ μίᾳ σανίδος τὴν ὁποίαν κατὰ σύμπτωσιν ἢ μᾶλλον κατὰ θεῖαν Πρόνοιαν εὐρήκεν ἐμπρὸς τοῦ τὴν στιγμὴν τοῦ δλέθρου. Αἱ περιπέται ὅμως ἦσαν τόσον μεγάλα ὥστε ἠσθένησε καὶ ἔμεινεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς τὸ κρεβάτι. Ἐκεῖ τὸν ἐπεσκέπτετο μέχρις ὅτου ἀνέρρωσε καὶ τὸν ἐνεψύχωσε καὶ τὸν παρηγόρει ὑποβοηθῶν αὐτὸν εἰς ἱεραπόστολος. Ὁλίγον κατ' ὀλίγον ὁ ἱεραπόστολος ἐκεῖνος κατῴρθωσε νὰ τοῦ σαγητεύσῃ τὴν καρδίαν καὶ ν' ἀρχίσῃ τὴν ἀνάπλασιν τῆς ψυχῆς τοῦ μικροῦ ναύτου. Λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῆς σανίδος ἐκείνης δι' ἧς τὸ ναυτόπουλον ἐσώθη παρέθελε ταύτην μετὸν Χριστὸν καὶ τὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίαν παρέστησε μετὰ τὰ ζωηρότερα χρώματα. Ἡ διδασκαλία αὕτη ἐξηκολούθησε μέχρι τελείας ἀναρρώσεως ὁπότε ἀπεχωρήθησαν. Μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν ὁ ἱεραπόστολος ἠσθένησε καὶ εὐρίσκετο εἰς τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην του ὅτε τὸν ἐπεσκέπη εἰς νέος ἱεραπόστολος ὅστις μὴ ἀναγνωρίσας αὐτὸν ἤρξατο νὰ τὸν παρηγορή καὶ τὸν ἐμψυχώσῃ. Ἄλλ' εἰς μίαν στιγμὴν συναντῶνται βλέμματα τῶν δύο ἱεραποστόλων καὶ ὁ νέος διακρίνει εἰς τὸν ἀσθενῆ τὸν παλαιὸν του διδάσκαλον.... ἦτο τὸ ναυτόπουλον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τόσον πολὺ εἶχε μετανοήσει καὶ ἀγαπήσει τὸν Κύριον ὥστε ἔγινε ἱεραπόστολος καὶ νυθημερῶν ἠργάζετο μετ' ἐνθεον ζῆλον ὑπὲρ τοῦ Κυρίου ὑφ' οὗ ἐσώθη τὸ σῶμα του καὶ ἡ ψυχὴ του.

Τὸ τί ἐπηκολούθησεν εἶναι εὐνόητον....

τῶν δὲν ὑπῆρχε τοιαύτη ἀπλότης, ἀγνότης ἠθῶν. καὶ βαθύτατος σεβασμὸς μετὰ τὴν πενθερᾶς καὶ νύμφης, οὐδὲ τοιαύτη ἀμοιβαία ἀφοσίωσις καὶ ἀγάπη. Ἀλλὰ καὶ καθ' ἡμᾶς σήμερον δυσκόλως ἀπαντᾷ τις τοιαύτην ἠθῶν ἀπλότητα, οὐδαμοῦ μὲν ἴσως ἐν τῇ πεπολιτισμένῃ Εὐρώπῃ, συχνότερον ὅμως ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἢ ὁποῖα ἀπ' ἀρχῆς ἐγένετο ἡ κοιτίς τῆς σεμνότητος τῶν ἡθῶν, τῶν συναισθημάτων τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους καὶ γεροντοτέρους, τῆς ἐγκαρδίου καὶ εἰλικρινοῦς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως, ἐκεῖ, λέγω, ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἦσαν ἄλλοτε μὲν συνηθέστατα, καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις πολλὰ ἀναφέρονται παραδείγματα. (Ἀκολουθεῖ)

Παρακαλοῦνται θερμῶς ὅσοι δὲν ἔστειλαν εἰσέτι τὴν συνδρομὴν των νὰ τὴν ἀποστείλουν καθ' ὅτι διὰ τῶν συνδρομῶν διατηρεῖται θερησκευτικὸν ἀναγνωστήριον καὶ Κέντρον τῆς Ο. Χ. Ε. Ν. Πατρῶν καὶ ἐξασκεῖται καὶ ἡ δυνατὴ φιλανθρωπία. Ὡστε διὰ πολλοὺς λόγους πᾶς εὐσεβῆς πρέπει νὰ βοηθῇ τὸ φύλλον μας καὶ νὰ τὸ συνιστᾷ καὶ εἰς ἄλλους ἔστω καὶ ἂν ἦναι μνηστῶν.